Kohtulahendite kogumik

KOHTUJURISTI ETTEPANEK
MACIEJ SZPUNAR
esitatud 30. jaanuaril 2018[1]

Kohtuasi C-83/17

KP, keda esindab tema ema,
versus
LO

(eelotsusetaotlus, mille on esitanud Oberster Gerichtshof (Austria kõrgeim üldkohus))

Eelotsusetaotlus – Õigusalane koostöö tsiviilasjades – Ülalpidamiskohustus – Võimaluse puudumine saada kohustatud isiku käest elatist – Õigustatud isiku peamise elukoha riigi vahetus – *Legis fori* kohaldamine

I. Sissejuhatus

1. Käesolevas menetluses on Oberster Gerichtshof (Austria kõrgeim üldkohus) pöördunud Euroopa Kohtu poole palvega tõlgendada 2007. aasta Haagi protokolli[2] sätteid niisuguse kohtuasja taustal, kus sel kohtul on tekkinud kahtlused seoses ülalpidamiskohustuste suhtes kohaldatava õigusega.

2. Viimasel ajal on Euroopa Kohus andnud mitu vastust liikmesriigi kohtute esitatud eelotsuse küsimustele kohtuasjade raames, mis käsitlesid ülalpidamiskohustust määruse (EÜ) nr 4/2009[3] kontekstis. Need eelotsused puudutasid kas kohtualluvuse norme[4] või kohtuotsuste täitmisele pööramist reguleerivaid norme[5].

3. Senini tehtud eelotsused ei ole aga isegi kaudselt puudutanud 2007. aasta Haagi protokolli sätteid ega ka määruse nr 4/2009 artiklit 15, mis käsitleb kohaldatava õigusega seotud küsimusi ja viitab nimetatud protokollile. Kõnesolev eelotsusetaotlus on seega esimene, mille raames liikmesriigi kohus pöördub Euroopa Kohtu poole küsimusega 2007. aasta Haagi protokollis sisalduvate kollisiooninormide tõlgendamise kohta.

1 Algkeel: poola.

2 Haagi protokolli tekst on lisatud nõukogu 30. novembri 2009. aasta otsusele 2009/941/EÜ, mis käsitleb ülalpidamiskohustuste suhtes kohaldatavat õigust käsitleva 23. novembri 2007. aasta Haagi protokolli sõlmimist Euroopa Ühenduse poolt (ELT 2009, L 331, lk 17, edaspidi „2007. aasta Haagi protokoll“).

3 Nõukogu 18. detsembri 2008. aasta määrus kohtualluvuse, kohaldatava õiguse, kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise ning koostöö kohta ülalpidamiskohustuste küsimustes (ELT 2009, L 7, lk 1; parandus ELT 2011, L 131, lk 26).

4 Vt 18. detsembri 2014. aasta kohtuotsus, Sanders ja Huber (C-400/13 ja C-408/13, EU:C:2014:2461); 16. juuli 2015. aasta kohtuotsus, A (C-184/14, EU:C:2015:479). Vt ka 15. veebruari 2017. aasta kohtuotsus, W ja V (C-499/15, EU:C:2017:118).

5 9. veebruari 2017. aasta kohtuotsus, S (C-283/16, EU:C:2017:104).

II. Õigusraamistik

A. Liidu õigus

1. Määrus (EÜ) nr 4/2009

4. Sätted, mis reguleerivad rahvusvahelist kohtualluvust ülalpidamiskohustust käsitlevates vaidlustes, sisalduvad määruse (EÜ) nr 4/2009 II peatükis „Kohtualluvus“. Keskse tähtsusega on neist sätetest määruse artikkel 3 „Üldsätted“, milles on ette nähtud järgmist:

„Liikmesriikides on ülalpidamiskohustuste küsimustes pädevad otsustama:

a) selle riigi kohtud, kus on kostja alaline elukoht; või

b) selle riigi kohtud, kus on õigustatud isiku alaline elukoht; või

c) kohus, mis on kohtu asukohariigi õiguse kohaselt pädev menetlema perekonnaseisu käsitlevaid kohtuasju, kui ülalpidamiskohustust käsitlev asi on nendega seotud, välja arvatud juhul, kui kohtualluvuse aluseks on üksnes ühe poole kodakondsus; või

d) kohus, mis on kohtu asukohariigi õiguse kohaselt pädev menetlema vanemlikku vastutust käsitlevaid kohtuasju, kui ülalpidamiskohustust käsitlev asi on nendega seotud, välja arvatud juhul, kui kohtualluvuse aluseks on üksnes ühe poole kodakondsus.“

5. Määruse nr 4/2009 III peatükis „Kohaldatav õigus“ sisalduvas artiklis 15 „Kohaldatava õiguse kindlaksmääramine“ on sätestatud:

„Ülalpidamiskohustuste suhtes kohaldatav õigus määratakse kindlaks vastavalt 2007. aasta Haagi protokollile […] liikmesriikides, kelle suhtes see õigusakt on siduv.“

2. 2007. aasta Haagi protokoll

6. 2007. aasta Haagi protokolli artiklis 3, artikli 4 lõike 1 punktis a ja artikli 4 lõikes 2 on sätestatud:

„Artikkel 3

Üldsäte kohaldatava õiguse kohta

1. Kui käesolevast protokollist ei tulene teisiti, kohaldatakse ülalpidamiskohustuste suhtes õigustatud isiku peamiseks elukohaks oleva riigi õigust.

2. Kui õigustatud isiku peamine elukoht muutub, kohaldatakse uueks peamiseks elukohaks oleva riigi õigust alates muutuse toimumise hetkest.

Artikkel 4

Erisätted teatavate õigustatud isikute eelisseisundi kohta

1. Järgmisi sätteid kohaldatakse järgmiste ülalpidamiskohustuste suhtes:

a) vanemate ülalpidamiskohustus oma laste suhtes;

[…];

2. Kui õigustatud isikul ei ole artiklis 3 osutatud õiguse alusel võimalik kohustatud isikult elatist saada, kohaldatakse kohtu asukohariigi õigust.

[…]“.

B. Saksa õigus

7. Saksa õiguses reguleeris tagasiulatuvat elatise nõudmist Bürgerliches Gesetzbuchi (Saksa tsiviilseadustik, edaspidi „ BGB“) § 1613. Selle sätte esimeses lõikes on ette nähtud:

„Tagasiulatuvalt võib õigustatud isik nõuda täitmist või kahju hüvitamist mittetäitmise tõttu ainult alates ajast, kui kohustatud isikult nõuti ülalpidamisnõude maksmapanemise eesmärgil informatsiooni tema sissetulekute ja vara kohta, [või alates ajast, mil] kohustatud isik sattus viivitusse või elatisenõue võeti menetlusse […]“.

C. Austria õigus

8. Eelotsusetaotluse esitanud kohus selgitab eelotsusetaotluses, et Austria õiguse kohaselt on võimalik nõuda elatist tagasiulatuvalt kuni kolme aasta eest. Vastavalt Austria kohtute väljakujunenud praktikale ei ole lapse eest elatisnõude tagasiulatuva esitamise puhul vajalik maksmiseks kohustatud võlglast varem ette teavitada.

III. Põhikohtuasja taustal olev faktiline olukord

9. KP, alaealine kaebaja põhikohtuasjas, elas kuni 27. maini 2015 koos oma vanematega Saksamaal. 28. mail 2015 siirdus alaealine koos oma emaga Austriasse elama. Sellest päevast alates on nende peamine elukoht viimati nimetatud liikmesriigis.

10. Alaealine esitas 18. mail 2015 Austria kohtule hagi oma isa vastu, nõudes, et tema isalt LO-lt mõistetaks tema kasuks välja elatis. Järgmise, 18. mail 2016 esitatud hagiga laiendas alaealine oma nõuet nii, et palus oma isalt elatise välja mõista tagasiulatuvalt, alates kuupäevast, mis eelnes hagi esitamisele, konkreetselt ajavahemiku kohta alates 1. juunist 2013 kuni 31. maini 2015.

11. Põhikohtuasjas toimunud menetluses väidab alaealine, et vastavalt 2007. aasta Haagi protokolli artikli 3 lõikele 1 kuulub elatisehagide suhtes, mis on esitatud selle ajavahemiku kohta, mil tema elas Saksamaal, kohaldamisele Saksa õigus. Alaealine ei saa aga nõuda oma isalt elatist, sest BGB § 1613 tulenevad tagasiulatuva elatisnõude tingimused ei ole täidetud. Seega tuleks 2007. aasta Haagi protokolli artikli 4 lõike 2 järgi hinnata nimetatud perioodi kohta esitatud elatisenõuet käesoleval juhtumil Austria õiguse alusel, mis ei näe kõnealuses küsimuses alaealise jaoks ette piiravaid tingimusi.

12. Alaealise hageja isa väidab vastu, et antud kohtuasjas kohtu asukohariigi õiguse subsidiaarne kohaldamine 2007. aasta Haagi protokolli artikli 4 lõike 2 alusel võiks tulla kõne alla, kui menetluse on algatanud kohustatud isik või kui asja menetlev asutus asub riigis, mis ei ole ei elatisenõude esitaja ega ka kohustatud isiku peamine elukoht. Lisaks ei kuulu 2007. aasta Haagi protokolli artikli 4 lõige 2 kohaldamisele, kui peamist elukohta vahetanud õigustatud isik esitab elatisenõude tagasiulatuvalt.

13. Esimese astme kohus jättis tagasiulatuva elatisenõude rahuldamata. See kohus märkis, et vastavalt 2007. aasta Haagi protokolli artiklile 3 kuulus isa kohustuse suhtes alaealist ülal pidada – ajavahemikul, mis eelnes alaealise peamise elukoha vahetusele – kohaldamisele Saksa õigus. Tagasiulatuva elatisenõude suhtes ei saanud aga kuuluda kohaldamisele 2007. aasta Haagi protokolli artikli 4 lõige 2. Elatisenõuet ajavahemiku kohta, mis eelneb õigustatud isiku peamise elukoha vahetusele, tuleb edaspidi hinnata 2007. aasta Haagi protokolli artikli 3 lõike 1 alusel, osas, milles asi sel perioodil üleüldse allus kohtule määruse nr 4/2009 artikli 3 mõttes.

14. Apellatsioonikohus jättis selle kohtumääruse muutmata ja kordas esimese astme kohtu põhjendusi.

15. Oberster Gerichtshof (kõrgeim üldkohus) peab tegema otsuse alaealise määruskaebuse kohta, milles alaealine palub hinnata tema tagasiulatuvat elatisenõuet.

IV. Eelotsuse küsimus ja menetlus Euroopa Kohtus

16. Neil asjaoludel otsustas Oberster Gerichtshof (Austria kõrgeim üldkohus) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„1. Kas [2007. aasta Haagi protokolli] artikli 4 lõikes 2 ette nähtud kohtu asukohariigi õiguse subsidiaarsust tuleb tõlgendada nii, et seda kohaldatakse ainult juhul, kui taotlus elatisenõude menetlemise algatamiseks esitatakse mõnes muus riigis kui õigustatud isiku peamiseks elukohaks olev riik?

Kui sellele küsimusele vastatakse eitavalt, siis:

2. Kas [2007. aasta Haagi protokolli] artikli 4 lõiget 2 tuleb tõlgendada nii, et sõnastus „ei ole […] võimalik […] elatist saada“ puudutab ka juhtumeid, mil senise elukohariigi õigus ei näe tagasiulatuvat elatisenõuet ette juba ainuüksi teatavate seadusest tulenevate tingimuste täitmata jätmise tõttu?“

17. Eelotsusetaotlus saabus Euroopa Kohtu kantseleisse 15. veebruaril 2017.

18. Saksamaa valitsus ja Euroopa Komisjon esitasid kirjalikud seisukohad.

V. Analüüs

A. Sissejuhatavad märkused 2007. aasta Haagi protokolli kohta

19. Enne määruse nr 4/2009 kohaldama hakkamise kuupäeva reguleerisid rahvusvahelist kohtualluvust ülalpidamiskohustuse küsimustes Brüsseli konventsioonis[6] ja Brüsseli I määruses[7] sisalduvad kohtualluvuse normid.

20. Ülalpidamiskohustuse küsimustes rahvusvahelist kohtualluvust reguleerivad normid hõlmati määruse nr 4/2009 kohaldamisalasse ja sellega jäeti seda tüüpi küsimusi käsitlevad kohtuasjad Brüsseli süsteemist välja[8].

6 27. septembri 1968. aasta Brüsseli konventsioon kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusasjades (EÜT 1972, L 299, lk 32).

7 Nõukogu 22. detsembri 2000. aasta määrus (EÜ) nr 44/2001 kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusasjades (EÜT 2001, L 12, lk 1; ELT eriväljaanne 19/04, lk 42).

8 Vt määruse nr 4/2009 artikli 68 lõige 1 ja sama määruse põhjendus 44.

21. Määruses nr 4/2009 puuduvad aga normid, mis otseselt reguleeriksid ülalpidamiskohustuse küsimustele kohaldatavat õigust. Ka ei ole seda problemaatikat reguleeritud muudes liidu rahvusvahelise eraõiguse aktides, mis välistavad seda tüüpi kohustused otsesõnu oma kohaldamisalast.[9]

22. Algul taheti ülalpidamiskohustuse suhtes kohaldatavad kollisiooninormid hõlmata määrusesse nr 4/2009[10] endasse. See oleks aga võinud raskendada määruse vastuvõtmist, sest mõned liikmesriigid ei olnud valmis kollisiooninorme sisaldavale määrusele oma heakskiitu andma. Muu hulgas sel põhjusel otsustati määruse väljatöötamise ajal, et kollisiooninormide ühtlustamine võib toimuda konventsiooni instrumenti kasutades, mis võttis 2007. aasta Haagi protokolli kuju[11]. Sidusad õiguslikud meetmed kehtestati ühelt poolt sellega, et ühendus liitus 2007. aasta Haagi protokolliga[12], ja teiselt poolt sellega, et määrusesse nr 4/2009 lisati säte, mille kohaselt määratakse ülalpidamiskohustuste küsimustes kohaldatav õigus kindlaks vastavalt nimetatud protokollile[13].

B. Euroopa Kohtu pädevus 2007. aasta Haagi protokolli sätteid tõlgendada

23. Põhiosa eelotsusetaotluse põhistusest moodustab eelotsusetaotluse esitanud kohtu analüüs, mis puudutab Euroopa Kohtu pädevust 2007. aasta Haagi protokolli tõlgendada. Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, et määruse nr 4/2009 artikkel 15 viitab sõnaselgelt 2007. aasta Haagi protokollile, mis annab Euroopa Kohtule protokolli sätete tõlgendamise pädevuse. Eelotsusetaotluse esitanud kohus kinnitab sellega seoses sarnaselt komisjoniga, et ühendus ratifitseeris 2007. aasta Haagi protokolli, mis samuti näitab, et Euroopa Kohtul on pädevus vastata seda õigusakti puudutavatele eelotsuse küsimustele.

24. Niisuguses kontekstis tuleb esmalt meelde tuletada, et vastavalt ELTL artikli 267 esimese lõigu punktile b on Euroopa Kohus pädev tegema eelotsuseid, mis käsitlevad muu hulgas liidu institutsioonide, organite või asutuste õigusaktide kehtivust ja tõlgendamist.

25. 30. novembri 2009. aasta otsusega[14], mis muu hulgas rajaneb EÜ asutamislepingu artikli 300 lõike 2 esimese lõigu teisel lausel ja lõike 3 esimesel lõigul, kiitis nõukogu 2007. aasta Haagi protokolli ühenduse nimel heaks.

9 Vt Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. juuni 2008. aasta määruse (EÜ) nr 593/2008 lepinguliste võlasuhete suhtes kohaldatava õiguse kohta (Rooma I) (ELT 2008, L 177, lk 6) artikli 1 lõike 2 punkt b ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. juuli 2007. aasta määruse (EÜ) nr 864/2007 lepinguväliste võlasuhete suhtes kohaldatava õiguse kohta (ELT 2007, L 199, lk 40) (Rooma II) artikli 1 lõike 2 punkt a, mis jätavad nende määruste kohaldamisalast välja lepingulised ja lepinguvälised „võlasuhted, mis tulenevad perekonnasuhetest ja suhetest, mis on kohaldatava õiguse kohaselt perekonnasuhetega sarnase toimega, sealhulgas ülalpidamiskohustused“. 19. juunil 1980. aastal Roomas allakirjutamiseks avatud lepinguliste kohustuste suhtes kohaldatava õiguse konventsioon (EÜT 1980. L 266, lk 1; ELT C 169, lk 10; edaspidi „Rooma konventsioon“), mille kohaldamisala sisuliselt kattus Rooma I määruse omaga, jättis samuti sõnaselgelt oma kohaldamisalast välja lepingulised kohustused, mis on seotud „perekondlike sugulus-, abielu- või hõimlussuhetest tulenevate õiguste ja kohustustega, sealhulgas ülalpidamiskohustusega väljaspool abielu sündinud laste suhtes“ (artikli 1 lõike 2 punkti b kolmas taane).

10 Komisjoni koostatud 15. detsembri 2005. aasta ettepanek, mis käsitleb nõukogu määrust kohtualluvuse, kohaldatava õiguse, kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise ning koostöö kohta ülalpidamiskohustuste küsimustes (KOM(2005) 649, viimane versioon, menetlus 2005/0259 (CNS), edaspidi „määruse nr 4/2009 ettepanek“) sisaldas III peatükki „Kohaldatav õigus“, kus sisaldub rida sätteid, mis puudutavad ülalpidamiskohustuste küsimustes kohaldatavat õigust (määruse nr 4/2009 ettepaneku artiklid 12–21).

11 M. Župan, „Innovations of the 2007 Hague Maintenance Protocol“, P. Beaumont, B. Hess, L. Walker, S. Spancken (editors), „*The Recovery of Maintenance in the EU and Worldwide*“, Oxford–Portland, Hart Publishing 2014, lk 313. Kohtualluvuse ja kollisiooninormide ettenägemine kahes eraldiseisvas õigusaktis võimaldab osal liikmesriikidel kohaldada ainult määrust nr 4/2009, ilma et nad oleksid kohustatud siduma end 2007. aasta Haagi protokollis sätestatud normidega (vt P. Beaumont, „International Family Law in Europe – the Maintenance Project, the Hague Conference and the EC: A Triumph of Reverse Subsidiarity“, *Rabels Zeitschrift für ausländisches und internationales Privatrecht*, 2009, Band 73, Heft 3, lk 514). Nii on see näiteks Ühendkuningriigi puhul, kes rakendab küll määrust nr 4/2009, aga ei ole 2007. aasta Haagi protokolli osaline.

12 Vt käesoleva ettepaneku punkt 25.

13 Vt määruse nr 4/2009 artikkel 15. Seoses küsimusega konventsiooni sätete lisamisest EL kollisiooninormide süsteemi – vt P. A. de Miguel Asensio, J. S. Bergé, „The Place of International Agreements and European Law in a European Code of Private International Law“, M. Fallon, P. Lagade, S. Poillot Peruzzetto (dir.), „Quelle architecture pour un code européen de droit international privé?“,Frankfurt am Mein, Peter Lang 2011, lk 187 jj.

14 Vt käesoleva ettepaneku 2. joonealune märkus.

26. Vastavalt väljakujunenud kohtupraktikale kujutab nõukogu poolt EÜ asutamislepingu artikli 300 alusel sõlmitud kokkulepe endast ühenduse puhul akti, mille on vastu võtnud üks selle institutsioonidest asutamislepingu nende sätete tähenduses, mis piiritlevad Euroopa Kohtu pädevuse ulatuse seoses eelotsusetaotlustele vastamisega [15].

27. Liidu nimel rahvusvaheliste kokkulepete sõlmimise küsimust reguleerib hetkel ELTL artikkel 218. Menetlus, mida järgides liit rahvusvahelisi kokkuleppeid sõlmib, ja selle toime ei ole muutunud niisugusel määral, mis võtaks neid aspekte käsitlevalt Euroopa Kohtu praktikalt tema aktuaalsuse. ELTL artikli 216 lõige 2, mis on EÜ asutamislepingu artikli 300 lõike 7 eelkäija, sätestab pealegi, et liidu sõlmitud lepingud seovad liidu institutsioone ja liikmesriike. See tähendab, et alates niisuguse lepingu jõustumise kuupäevast moodustavad selle lepingu sätted lahutamatu osa liidu õiguskorrast ja selle õiguskorra raames on Euroopa Kohus pädev vastama eelotsuse küsimusele nende sätete tõlgendamise kohta.

C. Esimene küsimus

1. Sissejuhatavad märkused

28. Oma esimese küsimusega palub eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt selgitada, kas 2007. aasta Haagi protokolli artikli 4 lõige 2 võib kuuluda kohaldamisele niisuguse liikmesriigi kohtutes toimuvas menetluses, kus on elatist saama õigustatud isiku peamine elukoht.

29. Eelotsusetaotluse esitanud kohus osutab, et vastavalt A. Bonomi raporti [16] punktile 63 on 2007. aasta Haagi protokolli artikli 4 lõike 2 mõttes kohtu asukohariigi õiguse subsidiaarne kohaldamine mõttekas ainult siis, kui elatisenõue on esitatud muus riigis kui elatist saama õigustatud isiku peamise elukoha riik. Vastasel juhul on kohtuasja lahendava riigi õigus selle riigi õigus, kus on elatist saama õigustatud isiku peamine elukoht, mis on 2007. aasta Haagi protokolli artikli 3 lõike 1 järgi põhimõtteliselt ülalpidamiskohustuste suhtes kohaldatav õigus. Seetõttu võib kõnealuse protokolli artikli 4 lõige 2 kohaldamisele kuuluda, kui elatise nõudmise menetluse algatab kohustatud isik või kui pöördutakse muu riigi asutuse poole kui elatist saama õigustatud isiku peamise elukoha riik.

30. Eelotsusetaotluse esitanud kohus toob eespool viidatud selgitava raporti tekstilõikudele osundades siiski esile, et tema hinnangul on need aga sõnastatud eeldusel, et elatist saama õigustatud isik oma peamist elukohta ei muuda. Seetõttu ei ole see kohus kindel, kas 2007. aasta Haagi protokolli artikli 4 lõige 2 kuulub kohaldamisele, kui elatist saama õigustatud isik viib oma peamise elukoha üle teise liikmesriiki ja nõuab nimetatud teise liikmesriigi kohtus elatise väljamõistmist aja eest, mis eelneb elatise saamiseks õigustatud isiku peamise elukoha vahetusele.

31. Oma esimese küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus seega sisuliselt teada, millistel eeldustel kohaldatakse 2007. aasta Haagi protokolli artikli 4 lõiget 2 niisugustel asjaoludel nagu põhikohtuasjas. Soovitan seega, et Euroopa Kohus selgitaks esimesele küsimusele vastates, millised on selle sätte kohaldamise eeltingimused olukorras, kus elatist saama õigustatud isik vahetas peamist elukohta ja nõuab seejärel kohustatud isikult elatist tagasiulatuvalt.

15 Vt 22. oktoobri 2009. aasta kohtuotsus, Bogiatzi (C-301/08, EU:C:2009:649, punkt 23 ja seal viidatud kohtupraktika).

16 A. Bonomi selgitav raport, mis puudutab 2007. aasta Haagi protokolli, Actes et documents de la Vingt et unième session de la Conférence de La Haye (2007), kättesaadav ka elektroonilisel kujul: https://www.hcch.net/fr/publications-and-studies/details4/?pid=4898&dtid=3.

2. Saksamaa valitsuse seisukoht

32. Saksamaa valitsus märgib, et esimesele eelotsuse küsimusele vastamisel ei tule piirduda üksnes 2007. aasta Haagi protokolli artikli 3 lõike 2 ja artikli 4 lõike 2 grammatilise tõlgendamisega. Kõnesoleva õigusakti ülesehitus ja eesmärk viivad järeldusele, et 2007. aasta Haagi protokolli artikli 4 lõige 2 võib kuuluda kohaldamisele ainult siis, kui kohtule, kellele elatist saama õigustatud isik on tagasiulatuva elatisenõude esitanud, alluvad vastava ajavahemiku elatisenõudeid käsitlevad kohtuasjad.

33. Saksamaa valitsus nendib, et 2007. aasta Haagi protokollis sisalduvad kollisiooninormid põhinevad eeldusel, et nende asjaolude, millest elatist saama õigustatud isiku vastav õigus tekib, ja asjaolude hindamiseks kohaldamisele kuuluva õiguse vahel peab olema seos. Ka kohtualluvuse normid rajanevad analoogsel eeldusel. Järelikult peab konkreetne seos eksisteerima ka selle riigi, kelle kohtud on pädevad elatiseasja lahendama, ja asjaolude vahel, millest õigustatud isikule tuleneb elatise saamise õigus.

3. Komisjoni seisukoht

34. Komisjon märgib, et 2007. aasta Haagi protokolli artikli 4 lõige 2 võib kuuluda kohaldamisele igas menetluses, sh selle liikmesriigi kohtu menetluses, kus on õigustatud isiku peamine elukoht. See puudutab komisjoni hinnangul ka olukordi, kus õigustatud isik nõuab elatist tagasiulatuvalt.

35. Komisjon on seisukohal, et A. Bonomi raporti punkt 63, millele eelotsetaotluse esitanud kohus eelotsusetaotluses viitas, ei määra ära 2007. aasta Haagi protokolli artikli 4 lõike 2 kohaldamisala, vaid viitab üksnes juhtumitele, kus see säte võib osutuda elatist saama õigustatud isikule tarvilikuks.

36. Komisjon tõdeb konkreetselt, et eeltingimus, mis võimaldab kohtu asukohariigi õiguse kohaldamist 2007. aasta Haagi protokolli artikli 4 lõike 2 alusel, seisneb selles, et elatist ei ole võimalik nõuda „[selle protokolli] artiklis 3 osutatud õiguse alusel“. Eelöeldu tähendab komisjoni arvates, et 2007. aasta Haagi protokolli artikli 4 lõige 2 puudutab mitte üksnes protokolli artikli 3 lõike 1 alusel kohaldamisele kuuluvat õigust, vaid ka seda õigust, mis kuulub kohaldamisele artikli 3 lõike 2 alusel. Komisjon on seisukohal, et kõnealuse sätte teleoloogiline tõlgendamine viib samale järeldusele. 2007. aasta Haagi protokolli artikli 4 lõike 2 eesmärk on kehtestada teatavatele õigustatud isikute kategooriatele soodsamad tingimused kui need, mis on protokolli artiklis 3 nähtud ette kõigi elatist saama õigustatud isikute jaoks.

4. Esimese küsimuse analüüs

a) Grammatiline tõlgendamine

37. Sooviksin esmalt välja tuua, et kui tugineda 2007. aasta Haagi protokolli artikli 4 lõike 2 grammatilisele tõlgendusele, siis on võimalik vastata esimesele küsimusele suuremate raskusteta nii nagu komisjon ja kinnitada, et 2007. aasta Haagi protokolli artikli 4 lõiget 2 võib kohaldada igas menetluses, sh selle riigi kohtus toimuvas menetluses, kus on õigustatud isiku peamine elukoht. Niisugune vastus on seda tõenäolisem, kui lähtuda eeldusest, et kaitsta tuleb üksnes elatist saama õigustatud isiku huve. Leian siiski, et selline seisukoht rajaneb 2007. aasta Haagi protokolli pigem pealiskaudsel käsitlusel ja arusaamal, mis ei võta arvesse süstemaatilise ja teleoloogilise tõlgenduse tulemusi.

38. Komisjon järeldab 2007. aasta Haagi protokolli artikli 4 lõike 2 alusel, et kohtu asukohariigi õigus võib kuuluda kohaldamisele kas õigustatud isiku praeguse või varasema peamise elukoha riigi õiguse asemel, kuivõrd väljendit „[Haagi protokolli] artiklis 3 osutatud õiguse alusel“ tuleb mõista just sellisel viisil.

39. Ma ei ole täiesti veendunud, et see argument kinnitaks tõepoolest teesi, et 2007. aasta Haagi protokolli artikli 4 lõike 2 sisu oleks määrav selle üle otsustamisel, kuidas lahendada juhtum, mil õigustatud isik muudab oma peamist elukohta ja esitab seejärel tagasiulatuva elatisenõude perioodi kohta, mis eelneb tema peamise elukoha vahetusele. Ehkki 2007. aasta Haagi protokolli artikli 4 lõige 2 ei sisalda muid aspekte, mis võimaldaksid võtta selle küsimuse kohta selge seisukoha, tekitab sama protokolli artikli 4 muude tekstiosade analüüs sellega seoses teatavaid kahtlusi.

40. Näiteks kui õigustatud isik esitab kohustatud isiku vastu elatisenõude selle riigi asutusele, kus on kohustatud isiku peamine elukoht, siis kuulub esimeses järjekorras kohaldamisele 2007. aasta Haagi protokolli artikli 4 lõige 3 kui *legis fori*. Kui õigustatud isik ei saa aga sellele sättele tuginedes kohustatud isikult elatist nõuda, siis kohaldatakse „õigustatud isiku peamiseks elukohaks oleva riigi õigust“, mitte aga protokolli artiklis 3 osutatud riigi õigust, nagu on sätestatud protokolli artikli 4 lõikes 2. Mul on kahtlusi, kas grammatilise tõlgenduse järgi, millel rajaneb komisjoni seisukoht, saaks niisugusel juhtumil jätta kõrvale 2007. aasta Haagi protokolli artikli 3 lõiget 2 ja kohaldada – ka siis, kui õigustatud isik on oma peamist elukohta vahetanud – üksnes selle riigi õigust, kus on õigustatud isiku peamine elukoht.

41. Ääremärkusena juhin tähelepanu asjaolule, et kui õigustatud isik ei saa nõuda elatist õiguse alusel, millest on juttu 2007. aasta Haagi protokolli artiklis 3 või artikli 4 lõigetes 2 ja 3, siis võimaldab 2007. aasta Haagi protokolli artikli 4 lõige 4 kohaldada selle riigi õigust, mille kodakondsus on mõlemal elatiseasja menetluse poolel. See säte ei näe samas ette, kuidas tuleb käituda juhtumil, kui õigustatud isik nõuab elatist aja eest, mille kestel kohustatud isik alles sai selle kodakondsuse, mis õigustatud isikul juba eelnevalt olemas oli. Lisaks puudub vastus ka küsimusele, kas sellel, et õigustatud isik vastava kodakondsuse kaotas, on ka tagasiulatuv toime, mis tähendab, et kohustatud isik ei või tugineda 2007. aasta Haagi protokolli artikli 4 lõikele 4 ka seoses ajavahemikuga, mil nii õigustatud kui ka kohustatud isikul oli ühe ja sama riigi kodakondsus [17].

42. Ma ei ole veendunud, et seda tüüpi probleemi on võimalik lahendada üksnes grammatilise tõlgendamise teel.

43. Kahtlused seoses grammatilisel tõlgendusel rajanevate komisjoni argumentidega on veelgi enam õigustatud, kui arvestada, et komisjoni seisukohaga nõustumine võib viia olukorrani, kus varasema perioodi eest tagasiulatuvalt nõutud elatist hinnatakse niisuguse seaduse alusel, mida ei oleks vastaval ajavahemikul saanud 2007. aasta Haagi protokollis sisalduvate kollisiooninormide alusel kohaldada. Tegemist võib olla õigusega, millel ei olnud elatiseasja poolte perekondliku olukorraga vastaval perioodil mingit seost. Seega oleks tegemist õigusega, mille kohaldamist ei saanud kumbki osapool vastaval ajahetkel eeldada.

17 Lisaks tuleb silmas pidada, et eeldamisel, et õigustatud või kohustatud isiku poolsel kodakondsuse saamisel või kaotusel on tagasiulatuv toime, võib olla õigustatud isikule negatiivne mõju. 2007. aasta Haagi protokolli artikkel 6 võimaldab kohustatud isikul väita õigustatud isiku nõudele vastu, et vastavat kohustust „ei eksisteeri“ ei kohustatud isiku peamiseks elukohaks oleva riigi õiguses ega selle riigi õiguses, mille kodakondsus mõlemal poolel on. Kui nende asjaolude muutumine, mille alusel määratakse kindlaks, millist vastavas sättes nimetatud õigust kohaldatakse, peaks omama tagasiulatuvat mõju, siis saaks kohustatud isik oma peamist elukohta või kodakondsust muutes tasalülitada õigustatud isiku nõude ka ajavahemiku kohta, mis eelnes vastavale muutusele.

44. Tahaksin välja tuua, et põhikohtuasja asjaolud tunduvad seda olukorda hästi illustreerivat. Puudub mis tahes aspekt, mis võimaldaks asuda seisukohale, et kui alaealine ei oleks oma peamist elukohta vahetanud ja kui asi ei oleks selle tagajärjel läinud Austria kohtute alluvusse, siis[18] oleks Austria õigus võinud kuuluda kohaldamisele, hindamaks ajavahemikul 1. juunist 2013 kuni 27. maini 2015 isa kohustust kõnesolevale alaealisele elatist maksta[19]. Samuti võib asuda seisukohale, et pooled oleksid võinud valida, et vaidlusaluse elatisenõude suhtes kohaldatakse Austria õigust[20].

45. Eelnevast lähtudes olen seisukohal, et esimest küsimust käsitledes tuleb kasutada selleks muid meetodeid kui grammatiline tõlgendamine.

46. Ma ei leia seega, et oleks võimalik piirduda 2007. aasta Haagi protokollis sisalduvate kollisiooninormide analüüsiga, jättes kõrvale määruse nr 4/2009 sätted. Just viimati nimetatud määravad ära, millise liikmesriigi või liikmesriikide kohtule või kohtutele vastava kohtuvaidluse lahendamine allub. Kohtualluvust käsitlevad normid määravad kaudselt seega ära, et tegutseda tuleb kohtu asukohariigi õiguse alusel 2007. aasta Haagi protokolli artikli 4 lõike 2 mõttes.

b) Süstemaatiline tõlgendus

1) 2007. aasta Haagi protokolli artikli 4 lõike 2 kohaldamisala selle protokolli muude normide kontekstis

47. Käesoleva ettepaneku punktides 39–42 esitatud tähelepanekuid aluseks võttes tuleb tõdeda, et 2007. aasta Haagi protokolli artikli 4 lõikest 2 ei tulene mingeid juhiseid, mis võimaldaksid ühemõtteliselt kindlaks määrata, millistes olukordades see säte võib kohaldamisele kuuluda. Niisugused juhised tulenevad alles 2007. aasta Haagi protokolli artikli 4 lõike 2 analüüsist sama protokolli teiste sätete ja määruse nr 4/2009 valguses.

48. Ühest küljest ei kuulu 2007. aasta Haagi protokolli artikli 4 lõige 2 kohaldamisele, kui õigustatud isik esitab elatisenõude kohustatud isiku peamise elukoha riigi kohtule. Niisugune olukord kuulub 2007. aasta Haagi protokolli artikli 4 lõike 3 kohaldamisalasse. Teisest küljest, kui elatisevaidluses toimub menetlus kohustatud isiku peamise elukoha riigi kohtus, siis on kohtu asukohariigi õigus selle riigi õigus, kus on õigustatud isiku peamine elukoht, ja seega õigus, mis 2007. aasta Haagi protokolli artikli 3 lõike 1 alusel ülalpidamiskohustuste suhtes üldiselt kohaldamisele kuulub. Niisugustel asjaoludel ei ole võimalik kohtu asukohariigi õiguse kohaldamine täiendava võimalusena Haagi protokolli artikli 4 lõike 2 alusel.

49. See tähendab, et 2007. aasta Haagi protokolli artikli 4 lõike 2 kohaldamisala on küllaltki piiratud. Nimetatud säte võib osutuda asjakohaseks, kui elatiseasja üle otsustab muu riigi kohus kui õigustatud isiku peamise elukoha riigi kohus (sest niisugusel juhul kuulub kohaldamisele 2007. aasta Haagi protokolli artikli 4 lõike 3) või kohustatud isiku peamise elukoha riigi kohus (sest niisugusel juhul oleks protokolli artikli 4 lõike 2 kohaldamine kasutu, kuivõrd kohtu asukohariigi õigus oleks selle riigi õigus, kus on õigustatud isiku peamine elukoht).

18 Ääremärkuse korras juhin tähelepanu asjaolule, et vastavalt eelotsusetaotluse esitanud kohtu tuvastatule algatas õigustatud isik menetluse 18. mail 2015 Austria kohtule esitatud hagiga, ehkki tema peamine elukoht oli selles riigis alles alates 28. maist 2015. Seega jääb ebaselgeks, millisel alusel on Austria kohus käesolevas kohtuasjas oma rahvusvahelist kohtualluvust tunnistanud. See asjaolu omab aga kõnesoleva menetluse seisukohast piiratud tähtsust, kuivõrd alles 18. mai 2016. aasta nõudes ja seega pärast peamise elukoha vahetust laiendas õigustatud isik oma nõuet, paludes tagantjärgi tasuda elatise, millest on juttu mõlemas eelotsuse küsimuses. Seega, kui õigustatud isik oleks algatanud eraldiseisva menetluse, siis oleks selle vaidluse lahendamine määruse nr 4/2009 artikli 3 punkti a alusel kahtlusteta allunud Austria kohtutele kui õigustatud isiku peamise elukoha riigi kohtutele.

19 Vt käesoleva ettepaneku punktid 58 ja 59, milles on lühidalt käsitletud 2007. aasta Haagi protokollis sisalduvate kollisiooninormide kohaldamise kriteeriume, mille alusel määratakse kindlaks elatisenõude suhtes kohaldatav õigus.

20 Vt käesoleva ettepaneku punkt 60, kus on käsitlemist leidnud 2007. aasta Haagi protokollis sisalduvad kollisiooninormid, mis lubavad elatisenõudele kohaldatavat õigust valida.

2) Ühendavad tegurid määruses nr 4/2009 sisalduvates kohtualluvuse normides

50. Elatiseasjades määravad rahvusvahelise kohtualluvuse kindlaks määruses nr 4/2009 sisalduvad kohtualluvuse normid.

51. Määruse nr 4/2009 artikli 3 punktides a ja b on ette nähtud, et elatiseasjad alluvad selle riigi kohtu(te)le, kus on kostja alaline elukoht, sõltumata sellest, kas kostjaks on õigustatud või kohustatud isik, või siis selle riigi kohtu(te)le, kus on õigustatud isiku alaline elukoht. Nende liikmesriikide kohtud on kõige pädevamad, et hinnata õigustatud isiku nõudeid ja kohustatud isiku varalisi võimalusi – ülesanne, mida neil kohtutel tuleb täita vastavalt 2007. aasta Haagi protokolli artiklile 14.

52. Lisaks elatiseasja ühe osapoole alalise elukoha riigi kohtu pädevusele näevad määruse nr 4/2009 artikli 3 punktid c ja d ette, et ülalpidamiskohustuse (elatise) küsimustes võib olla pädev kohus, mis on kohtu asukohariigi õiguse kohaselt pädev menetlema perekonnaseisu käsitlevaid kohtuasju, „kui ülalpidamiskohustust käsitlev asi on nendega seotud, välja arvatud juhul, kui kohtualluvuse aluseks on üksnes ühe poole kodakondsus“ [21].

53. Järgmiseks on määruse nr 4/2009 artiklis 7 ette nähtud *forum necessitatis*, mis tähendab, et juhul kui ükski liikmesriigi kohus ei ole artiklite 3, 4, 5 ja 6 alusel pädev, võivad vaidluse menetlusse võtta selle liikmesriigi kohtud, kellega vaidlus on „tihedalt seotud“. Määruse nr 4/2009 põhjenduses 16 on selgitatud, et määruse artiklis 7 nõutud seotus võib tuleneda sellest, kui ühel pooltest on selle riigi kodakondsus, kus kohus asub. Sarnase lahenduse näeb ette määruse nr 4/2009 artikkel 6. Kui ükski liikmesriigi kohus ei ole pädev määruse artiklite 3, 4 ja 5 alusel ning ükski sellise Lugano konventsiooni osalisriigi, kes ei ole liikmesriik, kohus ei ole pädev kõnealuse konventsiooni sätete alusel, on pädevad kohtud liikmesriigis, kelle ühine kodakondsus on pooltel.

54. Määruse nr 4/2009 alusel võivad pooled tegelikult ülalpidamiskohustust käsitlevates kohtuasjades pädeva kohtu valida. Määruse nr 4/2009 artikli 4 lõike 1 alusel on see valik aga piiratud ja puudutab põhimõtteliselt nende liikmesriikide kohut või kohtuid, millel on konkreetselt piiritletud seos kas kohustatud või õigustatud isikuga.

55. Kui pooled valivad kohtu, siis ei ole mingit muret, et selles riigis kehtivate kollisiooninormide alusel, milles vastav kohus asub, kuuluks kohaldamisele õigus, mille kohaldamist üks pooltest ei võinud ette näha. Kui kohustatud ja õigustatud isik on nõus ülalpidamiskohustust käsitleva kohtuvaidluse lahendada usaldamisega konkreetsele kohtule, siis aktsepteerivad nad sellega ka võimaluse, et vastava kohtu asukohariigis kehtivate kollisiooninormide kohaselt määratletud kohaldatav õigus kuulub kohaldamisele. Sama põhjenduskäik võib toimida ka määruse nr 4/2009 artikli 5 puhul, mis puudutab kohtualluvust kostja kohtusse ilmumise alusel.

21 Neis kohtuasjades määratakse kohtualluvus kindlaks, tuginedes nõukogu 27. novembri 2003. aasta määrusele (EÜ) nr 2201/2003, mis käsitleb kohtualluvust ning kohtuotsuste tunnustamist ja täitmist kohtuasjades, mis on seotud abieluasjade ja vanemliku vastutusega, ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 1347/2000 (ELT 2003, L 338, lk 1; ELT eriväljaanne 19/06, lk 243). Nimelt määratakse kohtualluvus perekonnaseisu puudutavates (lahutuse, lahuselu või abielu tühistamise) asjades vastavalt määruse nr 2201/2003 artikli 3 lõike 1 punktile a kindlaks peamiselt abikaasade või ühe abikaasa praegust või eelmist elukoha arvestavate kriteeriumide alusel, samas kui vanemliku vastutuse küsimustes kujundatakse kohtualluvuse alused vastavalt määruse põhjendusele 12 lapse huve silmas pidades ja eeskätt läheduskriteeriumi põhjal. Vt 16. juuli 2015. aasta kohtuotsus, A (C-184/14, EU:C:2015:479, punkt 37). Ühendavad tegurid, mida arvestades määratakse kindlaks rahvusvaheline kohtualluvus lahutuse, lahuselu või abielu tühistamise asjades või ka vanemliku vastutuse asjades, peegeldavad seega seisukohta, mille järgi on pädevad selle riigi kohtud, millel on teatav seos vaidluse osapoolte elulise olukorraga.

56. Olen seetõttu seisukohal, et määruses nr 4/2009 sätestatud kohtualluvuse normid toimivad eeldusel, et konkreetses vaidluses kõne all oleva elatise ja riigi vahel, mille kohtud on pädevad vaidluse lahendama, eksisteerib seos. Selline seos peab olema piisavalt tihe, et võimaldada elatiseasja mõlemal poolel ette teada, millise riigi kohtutesse elatise maksmist puudutav asi jõuab [22].

57. See tähendab, et tulenevalt määruses nr 4/2009 sätestatud kohtualluvuse normidest on 2007. aasta Haagi protokolli artikli 4 lõike 2 alusel kohaldamisele kuuluv „kohtu asukohariigi õigus“ selle riigi õigus, kel on konkreetne seos vastavas menetluses nõutava elatisega.

3) Ühendavad tegurid 2007. aasta Haagi protokolli kollisiooninormides

58. Vastavalt 2007. aasta Haagi protokolli artikli 3 lõikele 1 kuulub elatisenõude suhtes reeglina kohaldamisele õigustatud isiku peamise elukoha riigi õigus. Tegemist on selle riigi õigusega, mis on elatisenõudega tihedalt seotud, sest nii võetakse arvesse õigustatud isiku konkreetseid elutingimusi kohas, kus elatis peab tema vajadustele vastama. Selles küsimuses olen ühel meelel Saksamaa valitsusega, kes väidab, et seose kohaldatava õiguse ja olukorra vahel, millest tuleneb õigustatud isiku õigus elatist saada, võib tuletada ka 2007. aasta Haagi protokolli artikli 3 lõikest 2. Kui õigustatud isik muudab peamist elukohta, siis muutuvad ka tegurid, mis seonduvad vajadustega, mida elatis katma peab. Tulenevalt 2007. aasta Haagi protokolli artikli 3 lõikest 2 peegeldub nende tegurite muutus elatisekohustuse suhtes kohaldatava õiguse kindlaksmääramises.

59. Sarnasele järeldusele viib 2007. aasta Haagi protokolli artikli 4 lõigete 3 ja 4 analüüs; neis sätetes on ette nähtud, et kohaldatakse vastavalt kas õigustatud isiku peamise elukoha riigi õigust ja selle riigi õigust, mille kodakondsus on neil mõlemal (kodakondsus ühendava tegurina). Õigustatud isiku peamise elukoha riik esindab seost elatisekohustuse osapoolte elutingimustega, vähemasti osas, mis puudutab kohustatud isiku võimalusi katta õigustatud isiku vajadusi. 2007. aasta Haagi protokolli artikli 4 lõikes 4 käsitletav poolte ühise kodakondsuse riigi õigus ei pea olema seotud poolte reaalsete elutingimustega. Siiski on see identifitseeritud kohaldatava õigusena tulenevalt konkreetsest jätkuvalt eksisteerivast asjaolust, millest on harilikult teadlikud mõlemad elatisevaidluse osapooled ja millel on seos nende perekondliku olukorraga.

60. Ka 2007. aasta Haagi protokolli artikli 8 järgi on kohaldatava õiguse valik piiratud nende riikide õigusega, millel on teatav seos elatisekohustuse osapoolte perekondliku olukorraga [23]. Kui aga valitakse kohaldatav õigus, puudub risk, et kohaldamisele võib kuuluda õigus, mille kohaldamist ei olnud pooltel võimalik ette näha. Kohaldatava õiguse valiku korral ei pea vastav seos olema aga niisama tihe kui siis, kui tuginetakse 2007. aasta Haagi protokolli artiklitele 3 ja 4.

22 A. Bonomi raporti punktis 60 on tegelikult selgitatud, et *legis fori* kohaldamine võimaldab kohtul, kelle poole pöörduti, kohaldada õigust, mida ta kõige paremini tunneb, mis tähendab kohustatud isiku seisukohast, et kohtulahend on võimalik saada kiiremini ja väiksemate kuludega. Niisugused tähelepanekud, nagu komisjon ka märkis, ei viita aga *legis fori* kohaldamisele kui sellisele, vaid tõigale, et peamise elukoha kriteerium prevaleerib poolte ühise kodakondsuse kriteeriumi ees. Kohtu asukohariigi õigus prevaleerib poolte ühise kodakondsuse riigi õiguse kohaldamise ees seda enam, et – nagu on ka õigusteoorias märgitud – see peegeldab tõepärasemalt elatisekohustuse osapoolte tegelikke elutingimusi. Vt L. Walker, *„Maintenance and Child Support in Private International Law“*, Oxford – Portland, Hart Publishing 2015, lk 81.

23 Niisugustel asjaoludel nagu eelotsusetaotluse esitanud kohtu menetluses olevas kohtuasjas oleks kohaldatava õiguse valik tõenäoliselt siiski välistatud 2007. aasta Haagi protokolli artikli 8 lõike 3 alusel, mis välistab võimaluse valida kohaldatav õigus „ülalpidamiskohustuse suhtes, mis on seotud alla 18aastase isikuga“. 2007. aasta Haagi protokolli artiklis 7 ette nähtud võimalust valida kohtu asukohariigi õigus konkreetses menetluses kohaldatavaks õiguseks piiravad omakorda määruse nr 4/2009 normid, mille alusel määratakse kindlaks, milline asutus on pädev konkreetset menetlust läbi viima. Äärемärkuse korras juhin tähelepanu asjaolule, et määruse nr 4/2009 artikli 5 järgi võib asi alluda iga liikmesriigi kohtule, kuhu ilmub kostja. Mul on kahtlusi seoses tagajärgedega, mis võivad kollisiooninormide mõttes tuleneda kohtualluvuse niisugusest omistamisest mõnele liikmesriigi kohtule olukorras, kus 2007. aasta Haagi konventsiooni artikli 4 lõike 2 järgi tuleb hiljem kohaldada selle liikmesriigi õigust. Märgin lisaks, et niisugustel asjaoludel nagu põhikohtuasjas oleks kostja ilmumine ja sellest tulenev kohtu asukohariigi õiguse kohaldamine 2007. aasta Haagi konventsiooni artikli 4 lõike 2 alusel teatavas mõttes vastuolus sama protokolli artikli 8 lõikes 3 sätestatud keeluga kohaldatav õigus valida.

61. 2007. aasta Haagi protokollis sisalduvate kollisiooninormide süstemaatiline tõlgendamine viib seega järeldusele, et sarnaselt määruses nr 4/2009 sisalduvatele kohtualluvuse normidele rajanevad need eeldusel, et elatisekohustuse suhtes kohaldatav õigus tuleks määratleda kohaldatavana asjaolude alusel, mis on teatud viisil seotud faktiliste asjaoludega, millele viitab konkreetne elatisenõue, nii et vastava õiguse kohaldamine oleks elatiseasja osapoolte jaoks ettenähtav.

c) Teleoloogiline tõlgendamine

62. Järgmiseks tuleb vastata küsimusele, kas ühe riigi õiguse kohaldamine, millel ei ole sisulist seost faktilise olukorraga, millega elatisenõue seondub, ei ole vastuolus nende kohtualluvuse ja kollisiooninormide eesmärkidega, mis elatiseasju reguleerivad.

1) Tõrgeteta õigusemõistmise edendamine kui määruses nr 4/2009 sätestatud kohtualluvuse normide eesmärk

63. Määruse nr 4/2009 põhjendust 15 silmas pidades on selles määruses ette nähtud kohtualluvuse normide eesmärk kohandada Brüsseli süsteemi norme nii, et kaitsta ülalpidamist saama õigustatud isikute huve ja edendada Euroopa Liidus tõrgeteta õigusemõistmist.

64. Kohtuotsuses Sanders ja Huber[24] oli Euroopa Kohtul juba juhust selgitada, et tõrgeteta õigusemõistmise eesmärki ei saa sisustada mitte üksnes kohtusüsteemi optimeerimise seisukohast, vaid ka poolte – olgu siis tegemist hageja või kostjaga – huvisid arvestades, milleks on eelkõige lihtsam kohtusse pöördumise võimalus ja kohtualluvuseeskirjade ennustatavus.

65. Kohtujurist N. Jääskinen väljendus oma ettepaneku fragmendis, millele Euroopa Kohtu otsuses viidati, selles küsimuses veelgi selgemini. Kohtujurist märkis nimelt, et vajadus võtta arvesse menetlusosaliste huvisid nõuab, et tagataks kohtualluvuse ettenähtavus tänu tihedale seosele kohtu ja kohtuvaidluse vahel[25].

66. Vajadus, et eksisteeriks seos elatiseasjas toimuva konkreetse vaidluse faktilise olukorra ja kohtualluvuse kindlaksmääramise vahel, leidis kaudselt kinnitust kohtuasjas A[26]. Selle üle otsustamisel, kas isikul lapse suhtes olevat elatise maksmise kohustust peab käsitlema see liikmesriigi kohus, kellele on lahendamiseks esitatud selle lapse vanemate lahuselu tunnistamist või abielulahutust puudutav hagi või hoopis see liikmesriigi kohus, kellele on esitatud vanemlikku vastutust puudutav hagi, mis käsitleb sedasama last, valis Euroopa Kohus nimetatutest teise võimaluse. Põhjenduste hulgas, mis niisugust lahendust õigustavad, tõi Euroopa Kohus välja, et kohtule, kes langetab otsust vanemliku vastutuse asjas alaealise lapse üle, on paremini teada asjaolud, mis on olulised lapse elatisenõude üle otsustamisel[27].

67. Ka teleoloogilise tõlgendamise järelduste järgi tunduvad määruses nr 4/2009 sisalduvad kohtualluvuse normid rajanevat eeldusel, et elatiseasja peab läbi vaatama selle riigi kohus, kellel vaidlusega olev seos on piisavalt tihe tagamaks, et elatiseasja osapoolte jaoks on rahvusvaheline kohtualluvus ettenähtav.

24 18. detsembri 2014. aasta kohtuotsus (C-400/13 ja C-408/13, EU:C:2014:2461, punkt 29).

25 Kohtujurist Jääskineni ettepanek kohtuasjas Sanders ja Huber (C-400/13 ja C-408/13, EU:C:2014:2171, punkt 69).

26 16. juuli 2015. aasta kohtuotsus (C-184/14, EU:C:2015:479).

27 16. juuli 2015. aasta kohtuotsus, A (C-184/14, EU:C:2015:479, punkt 44).

2) 2007. aasta Haagi protokollis sisalduvate kollisiooninormide eesmärk

68. Üks kollisiooninormide põhieesmärk on tagada, et oleks ettenähtav, milliseid norme konkreetse faktilise olukorra hindamise suhtes kohaldatakse. Need normid võivad niisugust rolli täita eelkõige olukorras, kus mingi riigi õigus määratletakse kohaldatavana asjaolude alusel, millel on konkreetne seos faktilise olukorraga.

69. 2007. aasta Haagi protokolli artikli 4 pealkiri ei jäta aga kahtlust küsimuses, mis rolli nimetatud säte protokollis sisalduvate kollisiooninormide raamistikus täidab. Kõnesoleva sätte pealkiri on „Erisätted teatavate õigustatud isikute eelisseisundi kohta“. Kohaldamisele kuulub see üksnes teatavate elatisekohustuste suhtes[28], sh vanemal olev kohustus last ülal pidada. Ei ole seega kahtlust, et 2007. aasta Haagi protokolli artikli 4 eesmärk on tagada teatavatele õigustatud isikutele võimalus saada elatist ka olukorras, kus see ei ole üldiselt seda tüüpi maksete suhtes kohaldatavas õiguses ette nähtud.

70. Mõned 2007. aasta Haagi protokolli sätted osutavad aga sõnaselgelt sellele, et nende eesmärk on elatisesuhte osapoolte huvide tasakaalustamine. Põhimõtteliselt ei puuduta need normid aga laste poolt vanematelt tasumisele kuuluvat elatist, vaid need on kohaldatavad muude eelisseisundis õigustatud isikute kohta, keda on mainitud 2007. aasta Haagi protokolli artikli 4 lõikes 1. Tõlgendus, mille Euroopa Kohus on selle protokolli artikli 4 lõikele 2 andnud, on kohaldatav ka kõnesoleva olukorra suhtes. Seetõttu leian, et 2007. aasta Haagi protokolli artikli 4 lõiget 2 tõlgendades ei tule arvestada ainult põhikohtuasja kontekstiga.

71. Näiteks võimaldab 2007. aasta Haagi protokolli artikkel 6 kohustatud isikul vaielda õigustatud isiku nõudele vastu, kui vastavat elatisekohustust ei ole kohustatud isiku peamise elukoha riigis ega poolte kodakondsusjärgses riigis, kui neil on sama kodakondsus. 2007. aasta Haagi protokolli artikli 8 lõige 5 näeb seejärel ette, et välja arvatud juhul, kui pooled olid kohaldamisele kuuluva õiguse kindlaksmääramise ajal täielikult teadlikud selle tagajärgedest, ei kohaldata poolte valitud õigust juhul, kui selle kohaldamisel oleks ühe poole jaoks selgelt ebaõiglased või põhjendamatud tagajärjed.

72. Ma ei ole seega arvamusel, et 2007. aasta Haagi protokoll rajaneks eeldusel, et õigustatud isik peab alati olema kohustatud isiku suhtes eelisseisundis, arvestamata sellise lähenemise tagajärgi. Sellest tulenevalt ei tundu komisjoni seisukoht teleoloogilise tõlgenduse prisma läbi põhjendatud.

d) Ajalooline tõlgendamine

73. Argumendid selle kasuks, et elulise olukorra ja selle suhtes kohaldatava õiguse vahel peab eksisteerima seos, saavad kinnitust ka määrust nr 4/2009 ettevalmistavatest materjalidest.

74. Üks eesmärkidest, millest määruse nr 4/2009 väljatöötamisel lähtuti – lisaks kodaniku elu lihtsustamise ja elatise tõhusa väljanõudmise edendamisele –, oli õiguskindluse suurendamine[29]. Lähtuti eeldusest, et kollisiooninormid tuleb kujundada nii, et kohtud lahendavad kohtuasju, tuginedes materiaalõigusele, mis on „kohtuasjaga kõige tihedamalt seotud“, mitte aga „õiguse alusel, millel puudub piisav seos kõnealuse perekondliku olukorraga“[30].

75. Selline eeldus peegeldus ka määruse nr 4/2009 ettepanekus, mis sisaldas – peaaegu kuni seadusandliku protsessi lõpuni – kollisiooninorme, mis lähtusid ideest, et asjaomase faktilise olukorra ja selle riigi õiguse vahel, mida olukorrale kohaldatakse, valitseb tihe seos[31].

28 Vt 2007. aasta Haagi protokolli artikli 4 lõike 1 punktid a–c.

29 Seletuskiri, mis puudutab nõukogu määruse nr 4/2009 ettepanekut (vt 10. joonealune märkus), punkt 1.2.2, lk 5.

30 Määruse nr 4/2009 eelnõu seletuskiri, punkt 1.2.2, lk 6.

31 Käsitlemata siinkohal kollisiooninorme, mida taheti määrusesse lisada, tuletan lihtsalt meelde määruse nr 4/2009 ettepaneku artikli 13 lõiget 3. Selles normis oli ette nähtud, et subsidiaarselt kuulub kohaldamisele selle riigi õigus, mis on elatisekohustusega tihedalt seotud, samas kui muude kollisiooninormide alusel, mille kohaldatavus oli kindlaks tehtud, ei olnud õigustatud isikul võimalik kohustatud isiku käest elatist saada.

76. On tõsi, et idee määrusesse nr 4/2009 kollisiooninorme lisada jäeti lõpuks kõrvale ja otsustati nende konventsiooni abil ühtlustamise kasuks. Ma ei arva aga, et liidu seadusandja oleks jätnud kõrvale esialgse idee, kui ta otsustas lisada Euroopa Liidu kollisiooninormide süsteemi 2007. aasta Haagi protokolli; seda hoolimata asjaolust, et 2007. aasta Haagi protokoll ei rajane eeldusel, et olukorra vahel, milles õigustatud isikule tuleneb elatise saamise õigus, ja selle olukorra hindamise suhtes kohaldatavate normide vahel peab olema seos. Liidu seadusandja märkis hoopis, et 2007. aasta Haagi protokoll vastab neile tingimustele. Käesoleva ettepaneku punktis 22 selgitasin, et peamine põhjus, mis ajendas liidu seadusandjat kasutama konventsiooni instrumenti, olid raskused, mis seondusid elatiseküsimust reguleerivaid kollisiooninorme sisaldava regulatsiooni läbirääkimisega ja vastuvõtmisega.

e) Ettepanek esimese küsimuse kohta

77. Arvestades eelnevalt esitatud argumentatsiooni ja grammatilise tõlgenduse ebarahuldavaid tulemusi ning süsteemse tõlgendamise abil saavutatavaid ühemõttelisi järeldusi (mida toetab ajalooline tõlgendus), millega teleoloogiline tõlgendus omakorda vastuollu ei lähe, olen seisukohal, et 2007. aasta Haagi protokollis sisalduvad kollisiooninormid rajanevad eeldusel, et elatisenõude suhtes kuulub kohaldamisele selle riigi õigus, mis on elatisenõude taustal oleva faktilise olukorraga seotud – vähemasti määral, mis võimaldab õigustatud ja kohustatud isikul eeldada, et elatisekohustuse suhtes kuulub kohaldamisele just see õigus.

78. Kuivõrd 2007. aasta Haagi protokolli artikli 4 lõige 2 näeb ette kohtu asukohariigi õiguse subsidiaarse kohaldamise, siis peab olema tegemist niisuguse riigi õigusega, millel on või oli pärast õigustatud isiku peamise elukoha riigi vahetust esitatud elatisenõude puhul seos faktilise olukorraga, millest õigustatud isikule tuleneb õigus elatist saada. Selles staatuses võib olla niisuguse riigi õigus, kelle kohtutele allus elatiseasjade läbivaatamine sel ajavahemikul, mida elatisenõue puudutab.

79. Vastab küll tõele, et pelk kohaldatava õiguse kindlaksmääramine, nimetades seda „kohtu asukohariigi õiguseks“, ei näita otseselt, et eksisteerib seos nimetatud õiguse ja konkreetse faktilise olukorra vahel, aga vajadus, et niisugune seos eksisteeriks, tuleneb määruse nr 4/2009 kohtualluvuse normidest, mis võivad olla kohaldatavad. Kõne all olevad normid, nagu juba märgitud, põhinevad aga eeldusel, et elatiseasjad lahendab selle riigi kohus, millega vastaval elatiseküsimusel on olemas seos.

80. Niisiis, esiteks kuulub kohaldamisele õigus, mis on kõige enam seotud selle elulise olukorraga, mille raames makstav elatis peab õigustatud isiku elulised vajadused rahuldama. See peegeldab nii hästi kui võimalik ülalpidamiskohustuse raames olulisi tegureid, eriti õigustatud isiku elutingimusi ja neist tingimustest tulenevaid vajadusi ning kohustatud isiku tegelikke võimalusi või ka üldisemalt kõnealuse elatisenõude osapoolte perekondlikku olukorda. Tagasiulatuva elatisenõude põhjendatuse hindamine peab põhimõtteliselt toimuma teatud mõttes tagasiulatuvalt, võttes aluseks asjaolud, mis valitsesid siis, kui elatis pidi katma õigustatud isiku vajadused. See, kas asi ka tegelikult nii oli, määratakse lõpuks kindlaks, lähtudes elatisekohustuse suhtes kohaldatavast õigusest ja pädeva kohtu riigis kehtivatest menetlusnormidest.

81. Teiseks, tänu sellele täidavad kollisiooninormid oma põhieesmärgi ehk tagavad, et on ettenähtav, millist õigust konkreetse faktilise olukorra suhtes kohaldatakse.

82. Kõike eelnevat arvesse võttes teen ettepaneku – arvestades minu poolt väljapakutut, mis puudutab esimese küsimuse ümbersõnastamist –, et Euroopa Kohus vastaks esimesele küsimusele järgmiselt: 2007. aasta Haagi protokolli artikli 4 lõiget 2 tuleb tõlgendada nii, et kohtu asukohariigi õigus kuulub kohaldamisele, kui õigustatud isik nõuab kohustatud isikult elatist tagasiulatuvalt, kui: 1) õigustatud isik algatas elatiseasjas menetluse muus liikmesriigis kui kohustatud isiku peamise elukoha riik; 2)

õigustatud isik ei saa kohustatud isikult elatist oma peamise elukoha riigi õiguse järgi, mis on kohaldatava õigusena määratletud vastavalt 2007. aasta Haagi protokolli artikli 3 lõigetele 1 ja 2; 3) kohtu asukohariigi õigus on selle riigi õigus, mille kohtutele elatiseasi allus ajal, mille kohta elatisenõue on esitatud. Nende asjaolude väljaselgitamine on eelotsusetaotluse esitanud kohtu ülesanne.

D. Teine küsimus

83. Teise eelotsuse küsimusega, mis on esitatud juhuks, kui Euroopa Kohus peaks esimesele küsimusele eitavalt vastama, palub eelotsusetaotluse esitanud kohus selgitada, kuidas tuleks tõlgendada 2007. aasta Haagi protokolli artikli 4 lõiget 2 osas, milles see säte näeb ette, et kohtu asukohariigi õigus kuulub kohaldamisele, „kui õigustatud isikul ei ole [kõnesoleva protokolli] artiklis 3 osutatud õiguse alusel võimalik kohustatud isikult elatist saada“.

84. Järgnevad märkused võivad osutuda eelotsusetaotluse esitanud kohtu jaoks oluliseks, kui Euroopa Kohus peaks otsustama teisele eelotsuse küsimusele vastata.

85. Teise eelotsuseküsimuse raames toob eelotsusetaotluse esitanud kohus välja, et Saksa õiguse alusel on põhimõtteliselt lubamatu nõuda elatist tagasiulatuvalt perioodi eest, mis eelneb kohtule elatisenõude esitamise hetkele. Sellest põhimõttest on erandid ette nähtud BGB §-s 1613. Lõike 1 järgi kuuluvad niisuguste erandite hulka olukorrad, kus kohustatud isikul palutakse elatise sissenõudmise huvides esitada teavet oma sissetuleku ja vara kohta, kui kohustatud isik on maksetega hilinenud või kui kohtus on pooleli vaidlus elatiseasjas. Eelotsusetaotluse esitanud kohus selgitab selles kontekstis, et ehkki põhikohtuasjas on elatisevõlgnevus olemas, ei ole õigustatud isik kohustatud isikut sellest teavitanud.

86. Saksamaa valitsus ja komisjon on A. Bonomi raportile tuginedes esitanud sarnase seisukoha ja toetavad 2007. aasta Haagi protokolli artikli 4 lõikes 2 kasutatud väljendi „ei ole võimalik elatist saada“ laia tõlgendust.

87. A. Bonomi raporti punktis 61 on selgitatud, et väljend „ei ole võimalik kohustatud isikult elatist saada“ katab mitte üksnes neid juhtumeid, kus põhimõtteliselt kohaldamisele kuuluv õigus ei näe üldse elatist ette, vaid ka olukordi, kus võimatus neid makseid kätte saada tuleneb sellest, et seadusjärgsed tingimused ei ole täidetud. Raportis illustreerib seda näide sätte kohta, mis näeb ette, et elatise maksmise kohustus lõpeb, kui laps saab 18aastaseks.

88. Olgu märgitud, et 2007. aasta Haagi protokolli artikli 4 lõige 2 vastab 1973. aasta Haagi konventsioonis[32] sätestatule. Selle konventsiooni artiklis 6 oli samuti ette nähtud *legis fori* kohaldamine, kui õigustatud isik ei saanud kohustatud isikult elatist kätte ei kohustatud isiku peamise elukoha riigi õiguse ega ka poolte ühise kodakondsuse riigi õiguse alusel.

89. 2007. aasta Haagi protokolli põhjendustes on viidatud 1973. aasta Haagi konventsioonile. Vähemasti teatavas ulatuses on selle konventsiooni normid seega olnud inspiratsiooniks 2007. aasta Haagi konventsiooni sätete jaoks.

32 Ülalpidamiskohustustele kohaldatava õiguse 2. oktoobri 1973. aasta Haagi konventsioon (konventsiooni tekst on kättesaadav elektroonilisel kujul: https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/full-text/?cid=86) (edaspidi „Haagi 1973. aasta konventsioon“).

90. 1973. aasta Haagi konventsiooni selgitava raporti, mille töötas välja M. Verwilghen [33], punktis 145 on märgitud, et arvestades selle konventsiooni artiklis 6 sätestatut, võib ühe kohaldatavas õiguses ette nähtud eelduse mittetäidetuse korral kohaldada kohtu asukohariigi õigust. Niisugust üldist märkust illustreerib näide, mis puudutas kohaldatavat õigust, milles ei olnud nähtud ette elatise maksmise kohustust, kui laps oli küll adopteeritud, aga ei olnud katkestanud suhteid oma bioloogilise perekonnaga.

91. A. Bonomi ja M. Verwilgheni raportites on jõutud sarnasele järeldusele, et kui ei ole täidetud seadusest tulenev tingimus, millele tugineb õigustatud isiku õigus elatist saada, siis on *legis fori* elatisenõude hindamise suhtes kohaldatav.

92. Lisaks peegeldab väljendi „ei ole võimalik kohustatud isikult elatist saada“ lai tõlgendus 2007. aasta Haagi protokolli artikli 4 lõike 2 *ratio legis*'t, mis seisneb niisuguste olukordade ennetamises, kus mõni selle sätte lõikes 1 nimetatud kategooriasse kuuluv õigustatud isik ei saa elatist.

93. Põhikohtuasjas tuleneb võimatus kehtivate Saksa õigusnormide alusel elatist saada sellest, et õigustatud isik ei teinud teatavat toimingut, mis on elatise tagasiulatuva saamise õiguslik eeldus. Ei esine siiski asjaolusid, mis võimaldaksid järeldada, et õigustatud isiku tegevusetus ei mahuks 2007. aasta Haagi konventsiooni artikli 4 lõike 2 alla, et vältida, et õigustatud isiku tegevusetust justkui karistataks kehtiva seaduse kohaselt.

94. Lisaks on raske asuda seisukohale, et 2007. aasta Haagi protokolli artikli 4 lõikes 2 sätestatud võimatus saada elatist oleks ebaproportsionaalne soodustus õigustatud isikule. Niisugust seisukohta toetavad kaks argumenti.

95. Esiteks on sellest aspektist tasakaalu säilitamine mõlema poole huvide vahel võimalik vastavalt 2007. aasta Haagi protokolli artiklile 6. See norm lubab kohustatud isikul vaielda õigustatud isiku nõuetele vastu, kui muud ülalpidamiskohustust kui see, mis tuleneb vanema ja lapse vahelisest suhtest [34], „ei eksisteeri“ õigustatud isiku peamise elukoha riigi õiguse järgi ega ka poolte võimaliku ühise kodakondsuse riigi järgi. Hoolimata sätte kategoorilisest sõnastusest – see näib viitavat üksnes elatisekohustuse „puudumisele“ –, on A. Bonomi raporti punktis 108 täpsustatud, et niisugust eeldust tuleb mõista samal viisil kui 2007. aasta Haagi protokolli artikli 4 lõikes 2 ettenähtut. Kui 2007. aasta Haagi protokolli artikli 4 lõikes 2 sätestatud eeldust tõlgendada laialt, siis tuleb samamoodi tõlgendada ka protokolli artiklis 6 sätestatut.

96. Mis puudutab võimalust kuritarvitada kohustatud isikult elatise saamise võimatuse tingimuse laia tõlgendust, siis piirab seda vastus, mille pakkusin välja esimesele eelotsuse küsimusele. Õigustatud isiku esitatud hagi, tagamaks, et asi allub konkreetse liikmesriigi kohtu(te)le, et seejärel oleks kohaldatav 2007. aasta Haagi protokolli artikli 4 lõige 2, ei anna tegelikult soovitud tulemust, kui see kohus või need kohtud ei olnud juba enne pädevad vastavat vaidlust lahendama.

97. Eespool esitatud kaalutlusi arvestades teen Euroopa Kohtule ettepaneku, juhuks kui ta peaks teisele küsimusele vastama, et ta vastaks järgmiselt: 2007. aasta Haagi protokolli artikli 4 lõiget 2 tuleb tõlgendada nii, et selles sättes kasutatud väljend „ei ole võimalik elatist saada“ hõlmab muu hulgas olukordi, kus üksnes seetõttu, et teatavad seadusjärgsed tingimused – nt BGB § 1613 lõikes 1 sätestatu – ei ole täidetud, ei ole õigustatud isikul varasema peamise elukoha riigi õiguse järgi tagasiulatuvalt õigust elatist saada.

33 M. Verwilghen, *Rapport explicatif sur les Conventions-Obligations alimentaires de 1973, Actes et documents de la Douzième session de la Conférence de La Haye (1972)*, t. IV, Obligations alimentaires, lk 384–465, prantsuse ja inglise keeles kättesaadav ka elektroonilisel kujul: https://www.hcch.net/fr/publications-and-studies/details4/?pid=2946.

34 2007. aasta Haagi protokolli artikkel 6 ei kuulu kohaldamisele abikaasade, endiste abikaasade või kehtetuks tunnistatud abielu poolte vahelise ülalpidamiskohustuse suhtes. Niisuguse suhte osapoolte spetsiifiline vaidlustusvõimalus on sätestatud 2007. aasta Haagi konventsiooni artiklis 5.

VI. Järeldused

98. Eelnevalt esitatud kaalutlusi arvestades teen Euroopa Kohtule ettepaneku vastata Oberster Gerichtshofi (Austria kõrgeim üldkohus) esitatud eelotsuseküsimustele järgmiselt:

1. Ülalpidamiskohustuste suhtes kohaldatavat õigust käsitleva Haagi 23. novembri 2007. aasta protokolli, mis on lisatud nõukogu 30. novembri 2009. aasta otsusele 2009/941/EÜ, mis käsitleb 23. novembri 2007. aasta Haagi protokolli sõlmimist Euroopa Ühenduse poolt, artikli 4 lõiget 2 tuleb tõlgendada nii, et kohtu asukohariigi õigus kuulub kohaldamisele, kui õigustatud isik nõuab kohustatud isikult elatist tagasiulatuvalt, kui: 1) õigustatud isik algatas elatiseasjas menetluse muus liikmesriigis kui kohustatud isiku peamise elukoha riik; 2) õigustatud isik ei saa kohustatud isikult elatist oma peamise elukoha riigi õiguse järgi, mis on kohaldatava õigusena määratletud vastavalt 2007. aasta Haagi protokolli artikli 3 lõigetele 1 ja 2; 3) kohtu asukohariigi õigus on selle riigi õigus, mille kohtutele elatiseasi allus ajal, mille kohta elatisenõue on esitatud. Nende asjaolude väljaselgitamine on eelotsusetaotluse esitanud kohtu ülesanne.

2. 2007. aasta Haagi protokolli artikli 4 lõiget 2 tuleb tõlgendada nii, et selles sättes kasutatud väljend „ei ole võimalik elatist saada“ hõlmab muu hulgas olukordi, kus üksnes seetõttu, et teatavad seadusjärgsed tingimused […] ei ole täidetud, ei ole õigustatud isikul varasema peamise elukoha riigi õiguse järgi tagasiulatuvalt õigust elatist saada.